

■ Hustrun Mary vid Lintulas strand, Keitele i bakgrunden. 1904. FOTO: PRESSBILD

■ Keitele sjö. 1905. FOTO: THE NATIONAL GALLERY

”Ett av de tidigaste verken i utställningen har en brittisk koppling.

■ Vakna Finland! Glasmålning 1896. FOTO: GALLEN-KALLELA-MUSEET/HANNU AALTONEN

Fokus på glaskonst och insjöar när Gallen-Kallelas verk visas i London

När National Gallery (NG) i London beslöt att uppmärksamma Finlands 100-årsjubileum var det lätt att välja vilken konstnär man skulle fokusera på. Museet förvaltar en imponerande samling målningar, men den innehåller tills vidare endast ett finländskt verk: Keitele (sjö) av Akseli Gallen-Kallela.

Utställningen *Lake Keitele, a vision of Finland* visar 13 arbeten av Axel Gallén som, med ett undantag, har gemensamt att de skildrar någon typ av sjömotiv. Men kurator **Anne Robbins** hade inte för avsikt att sammanställa en okomplicerad hyllning till våra underbara sjöar, mör och naturliv. Hon vill påpeka att sjölandskap i början av förra seklet ofta kunde tolkas som en symbol för den finska nationalkänslan.

Ett av de tidigaste verken i utställningen har en brittisk koppling. Gallén besökte London i maj 1895 och blev fascinerad av Arts and Crafts-rörelsen. På South Kensington Museum (det nuvarande Victoria & Albert Museum) bekantade Gallén sig med glasmålningsteknik. Han köpte en glasbränningsugn och en av hans tidigaste glasmålningar, *Vakna Finland* (1896), visar en gigantisk heraldisk ros som reser sig över trädtopparna medan dess vita ljus speglar sig i sjön. Katalogen nämner inte att Gallén 1918 fick i uppdrag att formgeva Finlands Vita Ros orden.

Gallén var en ivrig resenär och i januari 1904 bar det av till Wien.

Därefter fortsatte han till Milano, Rivieran, Monte Carlo och Spanien. I Granada ådrog han sig malaria och blev tvungen att återvända hem. Under sommaren hyrde Gallén en villa (Lintula) i Konginkangas vid sjön Keitele i Norra Savolax. Hans unga familj fick ofta stå modell och enligt Anne Robbins figurerar sjön i 37 av tavlorna vi känner till från den konvalescensperioden.

Sjömotiv i fyra versioner

Nyckelverket i denna utställning är naturligtvis National Gallerys enda finländska verk som förvärvades 1999. Keitele existerar i fyra olika versioner och eftersom de här hänger bredvid varandra kan man konkludera att de, med undantag av förgrunden, är praktiskt taget identiska. Galléns somriga och livskraftiga motiv skildrar himlen och ön Haapasaari som speglar sig i Keitele. Sjön upptar största delen av bilytan och genom att höja horisontlinjen uppstår ett större bilddjup. Silvriga spår syns på vattenytan och dessa kan, enligt katalogen, tolkas som svallvågor efter Väinämöinsens kopparskepp.

Den vise siaren har seglat ut ur bildrutan men han kommer att återvända när människoläktet behöver en ny Sampo, sol och glädjande kantelespel. Gallén hade med sina Kalevalamotiv vid det här laget definierat den nationella bilden av myten. Han hade skapat ett finsknationellt bildspråk som gjorde honom till landets internationellt kändaste konstnär.

De övriga sjölandskapen i denna utställning är huvudsakligen melanholiska och dekorativa. Porträttet av hustrun och favoritmodellen **Mary Gallén** på stranden i Lintula (1904) med Haapasaari i bakgrunden är ett utmärkt exempel på Galléns stora betydelse som en inklämmande porträttkonstnär.

Konfunderad av modernismen

Gallen-Kallela, som 1907 blev hans officiella namn, förstod sig aldrig riktigt på modernismen som kring sekelskiftet började vinna terräng bland kolleger, kritiker och konsthandlare. Desto mer förvånande är det att Gallen-Kallela blev medlem i die Brücke, utan att egentligen åstadkomma ett enda verk i grup-

■ Okeaniderna. 1909. FOTO: NATIONALGALLERIET/JANNE MÄKINEN

pens kännetecknande expressionistiska stil. Däremot blev han uppenbarligen påverkad av fauvismen (trots att han ogillade Matisse's verk) och det syns i *Okeaniderna* (1909).

De ansiktslösa, nakna havsnymfarna som föds ur gyllene vågor anteciperar Gallen-Kallelas mer äventyrliga och frigjorda form- och färgexperiment som han utförde under sina år i Kenya.

Med hjälp av utställningens texter får vi en ganska god inblick i hur Finlands växande nationalkänsla återspeglades i Galléns konstverk. Anne Robbins är nöjd med besökarantalet hittills (utställningen pågår till och

med 4 februari 2018) och därför vill jag veta vilken finländsk konstnär hon skulle välja om hon fick utöka National Gallerys rätt anspråkslösa nordiska samling? Svaret låter inte vänta på sig: **Albert Edelfelt**. En fråga som dock inte tas upp i utställningen är varför Gallén målade samma Keitelemotiv flera gånger. Jag tror att jag vet svaret; finsk nationalism i all ära, men motivet var eftertraktat bland samlare och en konstnär måste tjäna sitt levebröd.

ALBERT EHRNROOTH
kultur@hbl.fi